

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXIX наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 45

С Т А Т Т І

Одеса – 2023

УДК: 001:005.745
I – 90

Збірник містить **статті** окремих учасників **XXIX** наукової конференції здобувачів вищої освіти **«Історичний досвід і сучасність»**.

Редакційна колегія збірника:

Богданова І. М., докто педагогічних наук, професор,
Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор,
Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор,
Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент,
Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор.

Відповідальний редактор – Букач В. М.

Друкується за рішенням Вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» від 25 травня 2023 року, протокол № 12.

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2023.
(С) Букач В. М., упорядник, 2023.

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ

Рабаджи К. С.

Завдання художньо-естетичного розвитку учнів з порушенням слуху реалізуються в інтеграції з іншими освітніми галузями: «Пізнавальний розвиток», «Соціально-комунікативний розвиток», «Мовленнєвий розвиток», «Фізичний розвиток».

Дуже важливо організувати цілеспрямовану систематичну роботу з використанням нових методик і технологій навчання малюванню, різноманітних методів і прийомів, необхідно створити умови для самостійної вільної діяльності дітей і розвитку уявлень про різноманіття навколишнього світу. Розвиток творчості учнів з порушеннями слуху, відбувається одночасно з формуванням образотворчої діяльності. В процесі розвитку творчості у дітей з порушеннями слуху велика увага приділяється розвитку інтересу і бажання малювати. Розвитку творчих здібностей дітей з порушеннями слуху також сприяє маніпуляції з предметами, іграшками, малюнками; малювання з опорою на уявлення; малювання за задумом; використання дидактичних ігор та вправ.

Тільки правильна організація процесу навчання, урахування основних закономірностей і особливостей розвитку психічних функцій дітей з порушеннями слуху дозволить подолати відхилення, викликані первинним порушенням, і розвинути творчі здібності дітей даної категорії.

Таким чином, різні види художньо-продуктивної діяльності, які використовуються на заняттях гуртка, дозволяють здійснювати досить широкий спектр образотворчих і конструктивних вмінь, навичок роботи з різними інструментами.

За результатами такої виконаної роботи формуються спеціальні вміння та навички, діти оволодівають різною технікою зображення. Кожна дитина отримує в процесі продуктивної діяльності певний результат, задоволення, радість від творчої діяльності, здатність реалізувати власний задум.

І найголовніше – відбувається соціально-емоційний розвиток учня, і тут же формується передумови навчальної діяльності: самоконтроль; самооцінка; розвивається логічне мислення; фантазія; спостережливість, творча уява, що є запорукою розвитку особистості дитини, передумовою успішного навчання в школі.

Успіх реалізації художньо-естетичного розвитку учнів на гуртках багато в чому залежить від узгоджених дій керівництва навчального закладу і керівника гуртка, єдиної лінії в рішенні задач освіти і виховання. Для розвитку творчих засад у діяльності керівників із художньо-естетичного розвитку учнів з порушенням слуху, напрямки роботи керівника гуртка наступні: ознайомлення колективу з існуючими програмами і методиками художньо-естетичного виховання; вибір програми і методики (спільно з педагогічним колективом); визначення місця художньо-естетичного виховання в загальному освітньому просторі, його зв'язку з іншими напрямками; контроль за координацією роботи всіх фахівців і керівників; моніторинг діяльності всього колективу; участь в діагностиці дітей і аналізі її результатів; проведення методичних семінарів для членів колективу; участь у вдосконаленні розвиваючого предметно-просторового середовища; участь у поширенні досвіду роботи навчального закладу; організація батьківських зборів, присвячених проблемам художньо-естетичного виховання; узагальнення результатів роботи; аналіз програм, методик з точки зору їх відповідності рівню розвитку учнів; участь в складанні діагностичних карт; присутність на заняттях з метою визначення особливостей поведінки і характеристик учнів (довільність, комфортність і т.п.); взаємодія з батьками.

Домінування інтеграційних процесів в сучасному навчальному закладі органічно реалізується в художньо-естетичному розвитку учнів з порушенням слуху. Інтеграція, синтез мистецтв дає можливість значно збагатити творчість дітей, залучити дітей до мистецтва. Музика активно включена в усі процеси художньо-естетичного розвитку дітей. Музичний керівник реалізує наступні напрямки роботи: проведення музичних занять,

що підсилюють емоційне сприйняття дитиною творів мистецтва; узгодження музичних занять з тематикою занять керівників, керівника хореографічного гуртка, керівника театральної студії; розробка сценаріїв, підготовка інсценівок, свят; підбір музичних творів до програми керівника хореографічного гуртка і театральних постановок; музичне оформлення ігор; використання елементів фольклору в цілях художньо-естетичного виховання; підготовка дітей до участі в конкурсах дитячої творчості; узгодження своєї програми з програмою керівників з метою інтеграції діяльності; використання на заняттях музичних вправ, танцювальних імпровізацій, фольклорних та танцювальних ігор; постановка танців для дитячих вистав; участь в концертній діяльності [2].

Також ефективність реалізації художньо-естетичного розвитку учнів з порушенням слуху зростає і завдяки роботі студії художника. Художньо-естетичне предметно-просторове середовище студії в більшій мірі сприяє розкриттю творчості кожної дитини. «Художній простір» студії впливає на емоційну сферу учня, стимулює його творчу діяльність, дає можливість повноцінно естетично сприймати твори образотворчого мистецтва в синтезі з музикою і поезією. З дітьми повинен працювати керівник гуртка, який знає і любить образотворче мистецтво, розуміє психологію дитячої творчості, володіє сучасними педагогічними технологіями.

У методичній літературі визначені напрямки роботи керівника студії художника наступні: закріплення змісту занять художньо-естетичного циклу в малюванні, аплікації; надання допомоги музичному керівнику, у виготовленні наочних посібників, костюмів до свят, конкурсів; спільне проведення занять з музичним керівником; участь у створенні виставок дитячих робіт; підбір репродукцій, ілюстрацій до програми керівника театральної студії, допомога в оформленні декорацій; координація своєї програми з програмою керівників; використання елементів фольклору в цілях художньо-естетичного розвитку [3].

Прагнення до краси, бажання досягнути прекрасне властиво кожній людині і так само природно, як бажання бути щасливим і здоровим. Здорова дитина – це щаслива дитина. У художньо-естетичному розвитку дітей участь приймає інструктор з фізичної культури. Напрямами роботи інструктора з фізичної культури є: узгодження своєї програми з програмою керівників з метою інтеграції діяльності; включення в заняття певних фізичних вправ, рухливих ігор з урахуванням цілей і завдань художньо-естетичного розвитку; участь у святах.

Діти з порушеннями слуху виявляють прагнення навчитися танцювати, малювати, ліпити, виконувати аплікацію, коли бачать прояв цих якостей з боку дорослого. Напрями роботи керівника гуртка полягає в наступному: використання елементів фольклору в цілях художньо-естетичного виховання (потішки, прислів'я, приказки); включення в структуру заняття розглядання і складання оповідань за зразками художньої творчості; участь в конкурсах дитячої художньої творчості; створення умов для художньо-естетичного розвитку в групах: організація куточка дитячої творчості, куточка для експериментування, виставкового куточка, підбір літератури, фотографій, природного матеріалу для самостійних ігор і творчості; взаємодія з батьками в системі художньо-естетичного виховання; участь в діагностиці за завданням керівника; оформлення портфоліо особистих досягнень вихованців.

Для отримання позитивних результатів в тому чи іншому гуртку повинна бути створена система роботи з художньо-естетичному розвитку, з урахуванням наступних принципів:

- оновлення змісту освіти (вибір програм і технологій);
- створення освітніх умов для художньо-естетичного розвитку дітей в навчальному закладі (кадрове забезпечення, навчально-методичне забезпечення, створення розвиваючого предметно-просторового середовища);

- побудова освітньої діяльності на основі взаємодії керівників, дітей та їх батьків (законних представників);

- координація роботи з іншими установами та організаціями (взаємне співробітництво).

Таким чином, названі напрями професійної діяльності керівника гуртків, організаційно-педагогічні умови та принципи їх цілеспрямованої і узгодженої діяльності формують оптимальну стратегію у вирішенні завдань художньо-естетичного розвитку дітей з порушеннями слуху.

Нами були розроблені методичні рекомендації для використання диференційованого підходу до гурткової роботи під час занять: фізкультурно-спортивного гуртка; гуртка декоративно-ужиткового мистецтва гуртка художньо-естетичного напрямку.

Метою і основними завданнями методичних рекомендацій визначено:

– впровадження нових форм занять, інноваційних освітніх технологій, методів та прийомів навчання;

– пропаганда підвищення ефективності художньо-естетичного навчання та виховання учнів;

– створення сприятливих умов для пошуку своїх оригінальних підходів кожним слухачем майстер-класу до творчого використання досвіду в особистій практиці;

– раціональне використання традиційних методик у індивідуальній творчій роботі;

– гармонійне поєднання різноманітних технік та методик на заняттях гуртків художньо-естетичного напрямку;

– підвищення рівня професійної майстерності вихованців та слухачів майстер-класу;

– ознайомлення учнів із поняттями фітодизайну, флористики і писанкарства як одного із видів народної творчості;

– забезпечення формування творчих здібностей вихованців, учнів, слухачів [5, с. 55].

Методичні рекомендації, щодо організації та проведення гурткової роботи на заняттях гуртка художньо-естетичного напрямку і організовуючи роботу з використання нетрадиційних технік малювання, варто реалізували ряд умов:

По-перше, роботу з використання нетрадиційних технік малювання слід почали з дітьми наймолодшого віку.

По-друге, варто створити в групі гуртка сприятливе середовище для розвитку образотворчої творчості учнів через організацію куточка образотворчої діяльності, спонукання дітей до малювання, заохочення їх самостійності, доброзичливу допомогу дорослих. Але при цьому не треба намагатися зробити за учня те, що він може зробити сам.

По-третє, треба домагатися від дітей максимально докладати зусиль в образотворчій діяльності.

По-четверте, варто надавати малюкам достатню свободу у виборі матеріалів, сюжетів і техніки малювання.

Крім того, роботу з використання нетрадиційних технік малювання слід будували на основі загально-дидактичних принципів:

1) Відбір прийомів нетрадиційних технік малювання з урахуванням вікових можливостей учнів з порушенням слуху.

2) Принцип від простого до складного.

3) Врахування провідного виду діяльності учнів. Цей принцип реалізовувався через створення ігрових ситуацій.

4) Індивідуальний підхід до дітей.

5) Принцип тісної співпраці керівника гуртків і дітей, шанобливе ставлення до дитячої творчості [1].

На підставі аналізу інформації отриманої в процесі взаємодії з фахівцями фізкультурно-спортивного гуртка, були розроблені наступні методичні рекомендації:

Організовуючи діяльність гуртка фізкультурно-спортивного напрямку зверніть увагу на такі аспекти:

1. При розробці програми діяльності фахівця з фізичної культури необхідно ґрунтуватися на загальному плані роботи навчальної установи, спрямованої на корекцію у дітей з порушеннями слуху як основних, так і супутніх порушень.

2. В рамках створюваної в умовах закладу єдиного слухомовного середовища важливим методичним аспектом для всіх спеціалістів, включаючи керівника гуртка варто використовувати наочно-практичних методів, застосування в поясненнях писемного мовлення (табличок), використання невербальних засобів комунікації (піктограм, схем, календарної системи з картинками-символами). При цьому акцент в комунікації керівника гуртка і вихованців повинен робитися на розвиток слухосприйняття і стимулювання усного мовлення в адекватно зрозумілій дитині формі. Але не можна застосування жестової мови мінімізувати, аж до повного її виключення із способів комунікації, вона є важливим компонентом сприйняття дитиною з порушенням слуху оточуючих.

3. В якості основних засобів для вирішення завдань корекційної спрямованості рекомендованими іграми та вправами є:

- на розвиток орієнтування в просторі;
- на розвиток функцій дихального апарату;
- на розвиток дрібної моторики рук без предметів і з предметами;
- ігри і вправи на формування комунікативних зв'язків;
- елементи психогімнастики, логоритміки, самомасажу;
- ігри та вправи на зняття тривожності.

Ґрунтуючись на даних проведеного дослідження для впровадження диференційованого підходу у діяльність фізкультурно-спортивного гуртка, були розроблені такі методичні рекомендації:

Організовуючи діяльність гуртка фізкультурно-спортивного напряму зверніть увагу на такі аспекти:

1. Оптимальна тривалість занять із дітьми, що мають порушення слуху, повинна становити не менше 40 хвилин.

2. В заняття рекомендується включати різноманітні рухові дії, що дозволяє всебічно розвивати учня з порушенням слуху.

3. Глибина басейну повинна складати від 80 до 90 см, температура води – 27-29 градусів, при цьому, необхідно відстежувати будь-які зміни в поведінці і стані дітей: в поведінці апатія, роздратованість; в фізичному стані – задишка, почервоніння або блідість шкіри, губ і при прояві цих характеристик, дитині слід зробити перерву.

Методичні рекомендації впровадження диференційованого підходу під час організації та проведення гурткової роботи на заняттях гуртка декоративно-ужиткового мистецтва полягають в наступному:

1. Важливість у навчанні декоративно-ужиткового мистецтва значень традицій в народному мистецтві, їх ролі у передаванні майстерності від покоління до покоління, оволодіння деякими традиційними художньо-технологічними прийомами, творчого характеру ручної художньої роботи, ролі особистості майстра у народному мистецтві, традиційних ремесел та їхнього зв'язку із природою.

2. Доцільно поєднувати теоретичні та практичні заняття, на яких вихованці вивчають різновиди рослин, знайомляться із різними техніками складання композицій, із технологією збирання та підготовки природного матеріалу. Така робота залучає гуртківців до активної праці, збагачує їх духовний світ, навчає розуміти і цінувати прекрасне.

3. Засвоєний матеріал допомагає розкривати художні здібності вихованців із порушеннями слуху, передавати у композиції життя природи у її динаміці, багатогранності і красі, сприяє вихованню дбайливого, шанобливого ставлення до народних традицій, національної свідомості, формування естетичного смаку, популяризації фітодизайну і писанкарства.

Під час роботи гуртків декоративно-ужиткового мистецтва варто застосувати майстер-класи.

Вимоги до організації та проведення майстер-класу є наступні:

1. Актуалізація знань.

Майстер-клас має завжди починатись із актуалізації знань за певною темою, що дозволить розширити уявлення учасників заняття стосовно запропонованої тематики.

2. Демонстрація нових напрямів і технологій.

Майстер-клас як передавання набутого досвіду, має демонструвати конкретний технологічний прийом, методику виконання роботи. Саме він має складатись із завдань, що спрямовують діяльність учасників до вирішення поставленої цілі, проте під час виконання кожного завдання учасники абсолютно вільні: саме їм варто обрати спосіб виконання та представлення композицій й засобів для досягнення мети і темпу роботи.

3. Уточнення запропонованих технік, створення композицій учасниками майстер-класу.

Під час обміну думками в учасників майстер-класу можуть виникнути думки як на підтримку висловлених ідей, так і на їхнє спростування. Перший етап у виготовленні роботи – підготовка матеріалів, визначення техніки і створення ескізу композицій, схеми представлення із певної теми. Другий етап – це виготовлення робіт й демонстрація їх учасникам майстер-класу.

4. Заключний етап – обговорення навчального заняття.

Наступним кроком має бути обговорення заняття. Учні з порушеннями слуху мають висловити власні думки щодо виконання поставленої цілі (при потребі з допомогою жестової мови), вміти правильно оцінити свої роботи, побачити помилки, а також запропонувати другі варіанти, що можна було би використати для створення тої або іншої композиції.

Майстер-клас – це досить цікаве заняття, на якому учасники працюють із задоволенням та відчувають себе творцями.

Рекомендації з планування та організації діяльності гуртків різних типів:

1. Гурткова робота так має бути спланована так, щоб не перевантажувати учнів з порушенням слуху. Дана діяльність повинна полегшувати сприйняття і засвоєння матеріалу на занятті, а керівнику гуртка

дає можливість краще пізнати особистість кожного вихованця, допомогти йому обрати власне покликання.

2. Щоб заняття пройшло на високому рівні необхідно дотримуватись певної структури і враховувати різні деталі:

I. Організаційна частина.

1. Створення позитивно-емоційної та психологічно-сприятливої атмосфери.

2. Забезпечення необхідним матеріалом, інструментами.

II. Основна частина.

1. Ознайомлення із творами образотворчого мистецтва, зразками робіт (твори живопису, м'яка іграшка, вироби із волокнистих матеріалів тощо).

2. Ознайомлення із темою, метою, мотивацією трудової діяльності і очікуваними результатами.

3. Демонстрація та детальний аналіз запропонованого зразка, обговорення, створення ескізів тощо.

4. Добір матеріалів для реалізації запланованого.

5. Детальний інструктаж стосовно виконання певної роботи.

Якщо робота має творчий характер – обговорення шляхів реалізації задуманого (індивідуальні співбесіди та колективне обговорення), при потребі застосовувати жестову мову.

III. Безпосередня реалізація задуму у матеріалі під чітким керівництвом керівника гуртка.

IV. Захист (презентація).

1. Звітність за виконану роботу (якщо процес виконання роботи розрахований на декілька занять).

2. Перспективне планування щодо продовження та завершення роботи.

3. Пам'ятайте: від того, чи зможемо ми помітити унікальні здібності, які є у кожної дитини, чи зможемо розвинути їх, іноді залежить майбутнє наших вихованців!

Таким чином, цінність гурткової роботи полягає у тому, що вона, певною мірою, вирішує проблему організації вільного часу учнів з порушенням слуху, задовольняє їхні різноманітні інтереси, активізує пізнавальну діяльність дітей, сприяє їх самовираженню, розкриттю талантів та обумовлює застосування набутих знань, умінь та навичок у подальшому самотійному житті.

-
1. Методика проведення занять в гуртках позашкільних навчальних закладів. Теорія і методика позашкільної освіти. // URL: <http://dl.khadi.kharkov.ua/mod/book/view.php?id=35604&chapterid=5409>
 2. Методичні рекомендації вчителям загальноосвітніх навчальних закладів щодо організації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Суми: РВВ СОІППО, 2013. 64 с.
 3. Методичні рекомендації щодо організації гурткової роботи у школі. Плосківське НВО. // URL: http://ploskivskenvo.ucoz.ua/publ/gurtkova_robota/metodichni_rekomendaciji_shhodo_organizaciji_gurtkovoji_roboti_u_shkoli/6-1-0-118
 4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja/ za zag. red. N. M. Bibik. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
 5. Пічкур М. О., Демченко І. І., Базильчук Л. В. Методика викладання образотворчого мистецтва: позакласна робота: Навчальний посібник. Умань: Алмі, 2010. 264 с.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ТА ВЗАЄМОДІЯ З КОМАНДОЮ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ

Букіна Д.

Протягом багатьох років ставлення до людей з психофізичними порушеннями базувалось на медичній моделі, за якою вони розглядались як хворі, що потребують лікування та піклування. Тому діти з порушеннями відправлялись до спеціальних закладів, де отримували освіту та допомогу. Їхня соціалізація ускладнювалась тим, що вони знаходились окремо від суспільного середовища. [3, с. 6]